

Halszka Osmólska

Poznaniacy i poznaniarki, poznaj ich!
materiały edukacyjne do nauki języka polskiego jako drugiego

A2/B1

Seria „Poznaniacy i poznaniaki, poznaj ich!”
powstała w ramach projektu „Witaj w Poznaniu”

Tytuł: Poznaniacy i poznaniaki, poznaj ich! – materiały edukacyjne
do nauki języka polskiego jako drugiego

Copyright: Poznańskie Centrum Dziedzictwa

Teksty i koncepcja merytoryczna: Julia Karczewska

Projekt graficzny i ilustracje: Lucyna Kaczmarkiewicz

Produkcja: Anna Mieszala

ISBN 978-83-62415-60-1 (całość)

ISBN 978-83-62415-61-8 (CZ.1)

Wydawca: Poznańskie Centrum Dziedzictwa, ul. Gdańska 2, 61-123 Poznań

www.bramapoznania.pl, www.pcd.poznan.pl

Realizator:

Partner:

Patroni:

data urodzenia:
15 września 1930 r.

data śmierci:
31 marca 2008 r.

HALSZKA OSMÓLSKA

ZADANIE 1

Przeczytaj tekst.

- 1 Halszka Osmólska była wybitną badaczką dinozaurów i pradawnych krokodyli. Jest współautorką jednego z największych dzieł, które opisuje wszystkie znane dinozaury. Przez całe życie odkrywała tajemnice sprzed milionów lat. Uważa się ją za jedną z największych XX-wiecznych ekspertek od dinozaurów.
- 2 Urodziła się w Poznaniu. Na Uniwersytecie Poznańskim studiowała na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi. Pierwsze badania prowadziła w Górach Świętokrzyskich.
- 3 Brała udział w polsko-mongolskich wyprawach na pustynię Gobi. Były to jedne z największych wypraw paleontologicznych na świecie. Mongolia to ważne miejsce dla światowej paleontologii. Znajduje się tam bardzo dużo skamieniałości.
- 4 Takie ekspedycje naukowe są wspaniałą przygodą, ale także ciężką pracą. Na pustyni Gobi w słońcu może być nawet 100 stopni Celsjusza! Trudno odróżnić skamieniałości od kamieni. Kości trzeba wydobyć spod grubej warstwy piasku i skał. Następnie należy je wyczyścić i wyplukać w kwasie.
- 5 Podczas tych wypraw ekipy naukowców znalazły mnóstwo szkieletów żółwi, krokodyli, ptaków, jaszczurek i węży. Badacze odnaleźli również około 180 okazów prehistorycznych ssaków. Efektem ich pracy było także opisanie kilkunastu nowych gatunków dinozaurów. Niektóre z nich zostały ukazane w filmach „Park Jurajski” i „Zaginiony świat”.
- 6 Właśnie w Mongolii udało się odkryć dinozaura, którego Halszka Osmólska nazwała *Deinocheirus*. Po polsku to znaczy „strasznoręki”. Miał potężne łapy długości dwóch i pół metra. Nie znano wówczas zwierzęcia o tak ogromnych łapach. Zakończone były długimi pazurami podobnymi do noży, które mierzyły ok. 32 cm. Szpony były dużo większe niż u znanych mięsożerców w typie tyranozaura. Przypominały pazury, które dziś mają leniwce i mrówkojady. Strasznoręki mógł ich używać do wygrzebywania korzeni, przyciągania gałęzi albo rozkopywania ziemi.
- 7 Najśłynniejsze odkrycie Halszki Osmólskiej to *Gallimimus*. Nazwa po łacinie znaczy „udający kurę” (*gallus* – kura, *mimus* – udający, kopiujący). Dinozaur przypominał strusia, ale miał mniejszą głowę. Był jednak od niego dwa razy większy. Prawdopodobnie bardzo szybko biegł – do 70 km/h.

8

Badaczka twierdziła, że dinozaury bardziej przypominały ptaki i ssaki niż gady. Uważała, że przyczyną ich nagłego wyginięcia był prawdopodobnie upadek meteorytu. W wywiadzie mówiła: „Skutki takiego uderzenia miałyby zasięg globalny: pożary, wzrost ilości dwutlenku węgla w atmosferze, ogromna masa pyłu, zaciemnienie, zmiany klimatyczne”. Jednak dlaczego inne gatunki przetrwały? Nauka jeszcze nie zna odpowiedzi na to pytanie.

ZADANIE 2

Posłuchaj nagrania i uzupełnij tekst wyrazami z ramki.

krokodyli badaczki pióra pingwiny ~~Poznanianka~~ pustyni pamięć zajęcy
imienia gatunek pingwina naukowiec pazurami zęby ogon znalazła

Poznanianka była autorytetem dla paleontologów na całym świecie. Część z nich _____ sposób na wyrażenie swojego uznania dla jej osiągnięć. W 2001 r. mongolski _____ nazwał na jej cześć odkrytego dinozaura. Od tej pory nosi on nazwę Citipati osmolskae.

Kiedy Halszka Osmólska zmarła, jeden z belgijskich paleontologów postanowił uczcić jej _____. Odkryty właśnie nowy _____ dinozaura nazwał Velociraptor osmolskae, czyli welociraptor Osmólskiej. Jeden z archozaurów – przodek _____ – został nazwany Osmolkina a europejski przodek _____ nosi nazwę sarduszki Osmólskiej.

Również Halszkaraptor to dinozaur nazwany na cześć _____. To trudne słowo jest połączeniem jej _____ z łacińskim słowem „raptor”, czyli rabuś. Zwierzę wyglądało jak mieszanka _____ z łabędziem. Znalezione je na _____, która wiele milionów lat temu była terenem bagiennym. Dinozaur na lądzie poruszał się za pomocą nóg zakończonych długimi _____. W wodzie pływał dzięki przednim kończynom, które dziś mają _____. W jego dziobie odkryto _____, więc prawdopodobnie żywił się rybami, skorupiakami, małymi gadami i ssakami. Był wielkości kaczki, ale miał długi _____. Prawdopodobnie pokrywały go _____.

ZADANIE 3

W tekście w Zadaniu 1. pojawiło się nowe słownictwo. Dopasuj je do opisów.

- a. Coś niejasnego, niezrozumiałego – **tajemnica**
- b. Podróż turystyczna, naukowa – _____
- c. Układ kostny – _____
- d. Grupa zwierząt, która karmi potomstwo mlekiem – _____
- e. Zwierzę, które zjada inne zwierzęta – _____
- f. Część rośliny, która trzyma ją w ziemi – _____
- g. Część drzewa, która rośnie w bok – _____

 ZADANIE 4

Utwórz pytanie, na które odpowiedź znajduje się we wskazanym akapicie tekstu z Zadania 1.

akapit 1: *Co badała Halszka Osmólska?*

akapit 2: _____

akapit 3: _____

akapit 4: _____

akapit 5: _____

akapit 6: _____

akapit 7: _____

akapit 8: _____

 ZADANIE 5

Przeczytaj uważnie opis Halszkaraptora w Zadaniu 2. Spróbuj go narysować. Następnie w internecie znajdź jego wizerunek i porównaj.

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for the student to draw a Halszkaraptor.

ZADANIE 6

Prawda czy fałsz? Zaznacz poprawną odpowiedź i uzasadnij.
Informacji szukaj w tekście z Zadania 1.

	P	F
Halszka Osmólska interesowała się tylko dinozaurami.	☐	☒
Informacja z tekstu: <i>Halszka Osmólska badała również pradaune krokodyle.</i>		
Halszka Osmólska jest autorką jednego z największych dzieł o dinozaurach.	☐	☐
Informacja z tekstu:		
Pierwsza wyprawa Halszki Osmólskiej odbyła się w Polsce.	☐	☐
Informacja z tekstu:		
Praca paleontologa jest łatwa i przyjemna.	☐	☐
Informacja z tekstu:		
Halszka Osmólska nazwała dinozaura Deinocheirus, bo miał długie nogi.	☐	☐
Informacja z tekstu:		
Jeden z dinozaurów, którego odkryła Halszka Osmólska przypominał ptaka.	☐	☐
Informacja z tekstu:		
Najbardziej podobne do dinozaurów są gady.	☐	☐
Informacja z tekstu:		
Nie ma żadnej teorii, która wyjaśnia, dlaczego dinozaury wyginęły.	☐	☐
Informacja z tekstu:		
Nie ma żadnej teorii, która wyjaśnia, dlaczego inne gatunki przetrwały.	☐	☐
Informacja z tekstu:		

ZADANIE 7

W języku polskim do tworzenia nazw cech służy formant **-ość**.
Utwórz nazwy cech charakteru.

cierpliwy – **cierpliwość**

kreatywny – _____

uczciwy – _____

wytrwały – _____

pracowity – _____

mądry – _____

gościnny – _____

grzeczny – _____

punktualny – _____

Osoba, która chce zostać paleontologiem, musi mieć odpowiednie cechy charakteru.
Podkreśl te cechy, które twoim zdaniem przydadzą się w tej pracy.

Uzupełnij tekst.

a. Moim zdaniem paleontolog musi być _____, bo

b. Myślę, że Halszka Osmólska była _____, ponieważ

c. Moje cechy charakteru to _____, _____ i _____.

Praca paleontologa przypomina czasem pracę podróżnika, detektywa, górnika, chemika. Uzupełnij zdania. Informacji szukaj w tekście z Zadania 1.

a. Paleontolog jest też podróżnikiem, bo _____

b. Praca paleontologa przypomina czasami pracę detektywa, ponieważ _____

c. Czasami paleontolog pracuje jak górnik, gdyż _____

d. Paleontolog musi znać się na chemii, bo _____

ZADANIE 8

Co paleontolog może znaleźć w piasku? Znajdź 10 słów.

szkielet

czaszka

jajo

skamielina

śląd

kość

muszla

ząb

pazur

kiel

G	U	P	O	S	Z	K	I	E	L	E	T	E	R	B	A	N
J	O	K	L	O	P	E	R	T	U	N	A	S	D	E	R	
S	O	I	J	A	J	O	K	O	L	E	R	T	J	U	I	O
J	O	P	W	E	R	T	Y	I	J	S	D	I	Ś	L	A	D
D	E	W	A	K	O	Ś	Ć	O	K	O	Z	Z	Ą	B	E	
W	E	R	S	F	O	M	U	S	Z	L	A	D	E	N	A	
F	U	K	I	E	Ł	W	I	E	L	P	A	Z	U	R	Z	I
G	J	O	K	E	R	R	O	P	I	E	D	N	A	C	Z	E
F	G	U	I	K	O	L	C	Z	A	S	Z	K	A	S	Z	A
M	J	U	S	K	A	M	I	E	L	I	N	A	D	E	R	Z

ZADANIE 9

Niektóre rzeczowniki można utworzyć od czasowników za pomocą formantów -anie, -enie, -cie.

badać - **badanie**

odkryć - _____

wynaleźć - _____

poznać - _____

analizować - _____

twierdzić - _____

pisać - _____

Uzupełnij zdania odpowiednimi rzeczownikami.

- Jutro idę do okulisty na **badanie** wzroku.
- _____ Ameryki zmieniło świat.
- Zadaniem komputerów jest _____ danych.
- _____ książki zajmuje dużo czasu.
- Dziś na lekcji matematyki poznaliśmy _____ Pitagorasa.
- _____ internetu zmieniło cały świat.
- Celem dzisiejszej lekcji jest _____ nowych słów.

ZADANIE 10

Halszka Osmólska brała udział w polsko-mongolskich wyprawach paleontologicznych. Przymiotnik „polsko-mongolski” to przymiotnik złożony. W pisowni takich przymiotników obowiązują dwie reguły:

1. Jeżeli oba przymiotniki opisują tę samą kategorię, wtedy piszemy je z łącznikiem (-): polsko-mongolski (obie części wskazują na kraj).
2. Jeżeli jedna część przymiotnika określa drugą, wtedy piszemy je łącznie: ciemnozielony (druga część informuje o kolorze, a pierwsza o odcieniu tego koloru).

Stwórz przymiotniki złożone. Uważaj na gramatykę.

- a. Lubię sos (słodki, kwaśny) **słodko-kwaśny**.
- b. Kupiłam (jasny, niebieski) _____ sukienkę.
- c. Czytam książki (fantastyczne, naukowe) _____.
- d. Brazylia to (południe, Ameryka) _____ kraj.
- e. W moim ogrodzie rosną (różne, kolorowe) _____ kwiaty.
- f. Flaga polski jest (biała, czerwona) _____.
- g. Na lekcji używam słownika (polski, angielski) _____.

ZADANIE 11

Poniżej znajdują się nazwy nauk. Połącz je z opisem.

1.	paleontologia		bada organizmy żywe
2.	archeologia	1.	nauka zajmująca się skamieniałościami, pradawnymi organizmami
3.	biologia		jest nauką o organizmie człowieka
4.	psychologia		zajmuje się funkcjonowaniem człowieka w społeczeństwie
5.	antropologia		nauka badająca zachowanie ludzi
6.	zoologia		odkrywa przeszłość człowieka na podstawie śladów znalezionych w ziemi
7.	fizjologia		część medycyny, która zajmuje się chorobami serca
8.	kardiologia		nauka o zwierzętach
9.	ekologia		nauka o tym, jak funkcjonuje przyroda

ZADANIE 12

W mitach i legendach różnych kultur pojawiają się niesamowite stwory. Połącz nazwę z opisem. O których z nich opowiadają polskie legendy?

1.	Feniks		olbrzymi wąż, który wyklął się z jaja złożonego przez koguta
2.	Pegaz		z jego paszczy wydobywa się ogień
3.	Jednorożec		pies z trzema głowami
4.	Sfinks		koń z rogiem
5.	Hydra		wąż wodny, który miał kilka głów
6.	Smok	1.	ognisty ptak
7.	Bazyliczek		koń ze skrzydłami
8.	Cerber		lew z ludzką głową

Polskie legendy opowiadają o _____ i _____.

ZADANIE 13

Organizmy, które mają kręgosłup to kręgowce. Dzielimy je na ssaki, ptaki, gady, płazy, ryby. Poznaj zwierzęta, które żyją w Polsce. Wpisz ich nazwy do odpowiedniej kolumny.

~~zaskroniec~~ węgorz bocian żaba wróbel ropucha karp żmija lis kret sroka
jeż nietoperz salamandra żółw pstrąg gołąb jaszczurka śledź

ssaki	ptaki	gady	płazy	ryby
		zaskroniec		

ZADANIE 14

Środowisko naturalne jest w złym stanie. Dlatego niektóre gatunki zwierząt są zagrożone wyginięciem. Podkreśl te, które można spotkać w Polsce.

żubr
tuńczyk
wilk

tygrys
orzeł
szympan

ryś
goryl
panda

kozica
sokół
nosorożec

ZADANIE 15

Psy to zwierzęta domowe. Dzielimy je na różne rasy. Poszukaj ich zdjęć w internecie. Napisz, która rasa najbardziej ci się podoba i dlaczego?

1. Buldog francuski
2. Sznaucer miniaturowy
3. Labrador
4. Owczarek niemiecki (popularna nazwa – wilczur)
5. Bokser
6. Jamnik
7. Pudel

Najbardziej podoba mi się _____, ponieważ _____

Jest też wiele psów nierasowych.

Czy wiesz, jak nazywamy psa, którego rasy nie można określić? _____

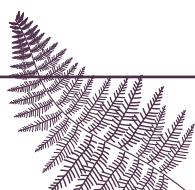
ZADANIE 16

Wypisz inne zwierzęta domowe.

ZADANIE 17

Czy masz zwierzę? Opisz je.

ZADANIE 18

Człowiek za bardzo ingeruje w środowisko naturalne. Jego działania mają negatywny wpływ na przyrodę. Zastanów się, co do tego doprowadziło. Jakie są tego skutki? Co możemy zrobić, żeby je powstrzymać?

Co do tego doprowadziło?	rozbudowa miast, budowa nowych dróg, produkcja plastiku, produkcja samochodów, działalność fabryk, używanie nawozów sztucznych, katastrofy statków
Skutki?	zwierzęta tracą swoje środowisko, niektóre gatunki ssaków są zagrożone wyginięciem, kwaśne deszcze, oddychamy zanieczyszczonym powietrzem, mięso niektórych ryb jest toksyczne, brudne plaże, choroby płuc
Co możemy zrobić?	sadzić drzewa, wybierać transport publiczny, oszczędzać wodę, sprzątać śmieci, jeść ekologiczne produkty, segregować odpady, oszczędzać energię elektryczną, nie używać toreb jednorazowych

wycinanie lasów

Przyczyny: _____

Skutki: _____

Co możesz zrobić? Mogę _____

zanieczyszczenie mórz i oceanów

Przyczyny: _____

Skutki: _____

Co możesz zrobić? Mogę _____

zanieczyszczenie powietrza

Przyczyny _____

Skutki: _____

Co możesz zrobić? Mogę _____

ZADANIE 19

Kontakt z przyrodą dobrze wpływa na człowieka. Wybierz cytat, z którym najbardziej się zgadzasz. Uzasadnij swój wybór.

- a. Wszystko, co możesz sobie wyobrazić, natura już to stworzyła. (Albert Einstein)
- b. A poza tym mam naturę, sztukę i poezję, a jeśli to nie wystarczy, czego więcej mogę chcieć? (Vincent van Gogh)
- c. Kiedy spotykają się ludzie i góry, dzieją się wielkie rzeczy. (William Blake)
- d. Jeśli chcesz poznać boskość, poczuj wiatr na twarzy i ciepłe słońce na dłoni. (Budda)
- e. Natura nie robi nic bezużytecznego. (Arystoteles)

ZADANIE 20

Podczas wakacji możemy być bliżej natury. W Polsce są góry, morze, jeziora, rzeki i lasy. Gdzie najbardziej lubisz wypoczywać i dlaczego?

Bibliografia [dostęp online: 16.11.2020]:

Mikołuszko W.,

- *Dinozaur strzela ogonem. Rozmowa z prof. Halszką Osmólską, paleontologiem, badaczem dinozaurów*, „Gazeta Wyborcza”, 27.03.2003, online: <https://wyborcza.pl/1,75400,1391103.html>
- *Prof. Halszka Osmólska 1930-2008*, „Gazeta Wyborcza”, 3.04.2008, online: <https://wyborcza.pl/1,75400,5081757.html>
- *Rabús Halszki. Takiego dinozaura jeszcze nie znaleźliśmy!*, „Gazeta Wyborcza”, 7.12.2017, online: <https://wyborcza.pl/7,75400,22751098,rabus-naszej-halszki-tak-cudaczno-dinozaura-jeszcze-nie-znalismy.html>

Nawrot R.,

- *Dinozaury z „Parku Jurajskiego” w środku Poznania? Na cześć sławnej poznanianki*, „Gazeta Wyborcza”, 16.01.2018, online: <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,89336,22902844,dinozaury-z-parku-jurajskiego-w-srodku-poznania-na-czesc.html>
- *Gallimim - niezwykła historia poznańskiego dinozaura*, „Gazeta Wyborcza” 13.06.2015, online: https://poznan.wyborcza.pl/poznan/1,36001,18112290,Gallimim_niezwykla_historia_poznanskiego_dinozaura.html
- *Od „Jurassic Park” do halszkaraptora. Wielki wkład profesor z Poznania w odkrywanie historii dinozaurów*, „Gazeta Wyborcza”, 14.01.2018, online: <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,105531,22886608,jurassic-park-po-poznansku-nazwali-opierzone-dziwadlo-imieniem.html>
- *Strasznoreki wyłonił się spod piasku. Przeraził wszystkich. Nazwała go prof. Halszka Osmólska z Poznania*, „Gazeta Wyborcza”, 11.10.2020, online: <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,105531,26350343,strasznoreki-wylonil-sie-spod-piasku-przerazil-wszystkich.html>

Halszkaraptor escuilliei. Nowy gatunek dinozaura nazwany na cześć polskiej badaczki. „Dziennik Naukowy”, 7.12.2017, online: <https://dzienniknaukowy.pl/planeta/halszkaraptor-escuilliei-nowy-gatunek-dinozaura-nazwany-czesc-polskiej-badaczki>

Cytaty, sentencje i aforyzmy o przyrodzie

<https://swiatcytatow.pl/cytaty-sentencje-i-aforyzmy-o-przyrodzie/>